

תורה שבת

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

י"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג
לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

חדש!
שיטת רב - שינויים
ומדורים חדשים
ומרתקים הרל
מחשבי

תמוז תשפ"ד | גיליון כ"ח

פרשת בלק

שבת של תורה פנינה שבועית לשולחן השבת

נפלאות הרסן וחכה

על הפסוק 'ויקח ה' אֶל בְּלָעַם וַיִּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו, כותב רש"י: "ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו".

ביאור משוּבב נפש אמר רבינו הגר"א מוּוילנא זי"ע: מה ההבדל בין רסן לחכה? החכה - מחט כפוף בראש חוט הדיוגים, וכאשר המחט ננעץ בלשון הדג, נתקע הלשון בפנים והדג אינו מסוגל להוציא לשון. מנגד, הרסן אמנם סותם את פי הבהמה אבל מרוב הלחץ על השפתיים והלחיים הבהמה מוציאה לשון לחוץ.

ונה, ידוע שהשם 'אלקים' מורה על מידת הדין, ואילו שתי האותיות הראשונות של שם אלקים, דהיינו 'א-ל', הם השם של מידת החסד, כאמור 'חסד א"ל כל היום'. לעומת זאת, ידוע שהשם 'הוי"ה' מורה על מידת החסד, ואילו שתי האותיות הראשונות של שם הוי"ה, דהיינו 'ה-ו', הם מידת הדין, כאמור 'אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה'.

בלעם רצה לעורר כעס על ישראל ולהזכיר שמות של מידת הדין, ואילו בורא עולם רצה שיוכיר רק שמות של חסד. לכן כשהתחיל בלעם לומר את השם 'אלקים', של מידת הדין, הניח ה' בפיו 'חכה', לדקור ולתקוע את לשונו, שיעצור לאחר שתי אותיות, ויאמר רק את השם 'א-ל', השם של חסד. מצד שני, כשבלעם רצה להזכיר את השם 'י-ה' לעורר מידת הדין, הניח ה' בפיו רסן להכריח אותו להוציא לשון, ולגמור את כל השם - הוי"ה, ולעורר מידת החסד.

הוא שאמר בלעם 'מִה אֶקַּב לא קבה א-ל' - איך אקלל, אם ה' הכריח אותי לומר את השם 'א-ל'. ומה אֶזְעַם לא זעם הוי"ה - איך אעורר כעס, אם ה' הכריחני לומר את השם הוי"ה!

על כך גם אמר 'לא אוכל לעבר את פי ה' אֶלְקֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה או גְדוּלָה, כלומר, איני יכול לומר את השם הקטן 'י-ה', ולא את השם הגדול 'אלקים', כי ה' יכריח אותי לומר רק שמות של חסד!

פלאי פלאים!

שערי תורה מבט מסכם ומביא לפרשת השבוע

הזמנת בלעם • פי האתון • ברכות לישראל • נבואת אחרית הימים • מעשה שיטים

נושאי הפרשה:

מה בפרשה: בפרשת בלק נלמד שבלעם זומן מטעם בלק לבוא לקלל את ישראל, אך על כרחו יוצאים מפיו דברי שבח וברכה לישראל, לקראת עזיבתו הוא מתנבא על אחרית הימים ומייעץ להחטיא את ישראל, בעקבות כך נכשלים ישראל במעשה שיטים ומגיפה פורצת בעם, ולאחר שפנחס הורג את זמרי נעצרת המגיפה.

א. הזמנת בלעם

לאחר שבני ישראל הרגו את סיחון ועוג, נפל פחדם על מואב. בעקבות התייעצות עם מדין שולח בלק להזמין את בלעם שיקלל את ישראל, אך ה' מתגלה אל בלעם ומצווה עליו לא ללכת.

בלק שולח שליחים אחרים חשובים יותר, ובלילה אומר ה' לבלעם שאם מטרותו היא קבלת שכר, יכול הוא ללכת, אבל הוא יוכל לדבר רק מה שיצטווה.

ב. פי האתון

בלעם משכים ויוצא לדרך, במהלכה ניצב מלאך בשלושה מקומות כנגדו, מה שגורם לאתון לנטות לצד, ובלעם מגיב בהכאת האתון. האתון מדברת אל בלעם, והמלאך מתגלה אל בלעם ואומר לו לדבר רק אשר יצטווה.

ג. ברכות לישראל

בלק מעלה את בלעם למקום גבוה ומראה לו את ארץ מואב ואת העם היהודי. בלעם מקריב קרבנות על 7 מזבחות, ולאחר מכן מתגלה ה' לבלעם והוא מתחיל להתנבא דברי שבח וברכה על ישראל, כאשר ה' הכניס בפיו רסן וחכה להכריחו לברך.

ד. אין פתחיהם מבוניים

הדבר חוזר על עצמו כשבלק מעלה אותו לראש הפסגה, ולראש הפעור, כשבכל מקום הוא בונה שבע מזבחות. בראש הפעור מתכוון

בלעם לעורר את חטא העגל וגם להכניס בהם עין הרע. כשראה שאין פתחי ישראל מכוונים זה כנגד זה, הוסיף ברכות על ישראל, ובסיומם בלק כועס ומגרשו מארצו.

ה. נבואת אחרית הימים

לקראת עזיבתו, בלעם מתנבא על מלכות דוד ועל ביאת המשיח באחרית הימים.

ו. מעשה שיטים

כמו כן בלעם מייעץ להכשיל את ישראל בחטאים חמורים, כשבקבוצות כך פורצת מגיפה בישראל. פנחס הורג את זמרי בן סלוא והמגיפה נעצרה.

מבט על פרשת פנחס הבעל"ט:

נושאי הפרשה: כהונה לפנחס • ספירת ישראל • ירושת הארץ • מינוי יהושע • קרבנות תמיד ומוסף

מה בפרשה: בתחילת הפרשה נלמד על שכרו של פנחס, שהוא ודורותיו יהיו הכהנים. בהמשך נלמד על ספירת ישראל והציווי של סדר חלוקת הארץ, וכאשר בנות צלפחד ביקשו חלק בארץ, הודיע ה' למשה את דיני ירושה. לאחר מכן הודיע ה' למשה שיהושע ימלא את מקומו בהנהגת העדה. כן מובאה בהרחבה בפרשה דיני קרבן תמיד, וקרבנות המוסף שיש להקריב בשבתות ומועדי השנה, עם הנסכים שלהם.

אוצר התורה הלום מתוך הפרשה

א-ל מוציאם ממצרים (כג, כב)
לא נאמר 'הוציאם' ממצרים, בלשון עבר, אלא 'מוציאם', בלשון הווה, כי בכל שנה הקב"ה מוציא את ישראל מטומאת מצרים. (אור החיים הק')

פי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל (כג, כב)
כמה ניחושים כבר נאמרו על ישראל, זה אומר בשנה פלונית יאבדו ישראל, וזה אומר בשנה פלונית יאבדו, אבל לא נחש ביעקב, אין לניחושים אלו כל קיום.

לכה נא ארה לי את העם (כב, ו)
צאו וראו מה בין יהודי לגוי. יהודי השרוי בצרה, מתפלל לה' ומבקש ברכה לעצמו. לא כן בלק, בהיותו בצרה לא ביקש ברכה לעצמו, אלא קללה על אחרים. (החפץ חיים זי"ע)

הן עם קלביא יקום וקארי יתנשא (כג, כד)
נרמז כאן שהבא ליתרה מסייעין אותו, שהרי האריה הזכר חזק יותר מהלביאה הנקבה, והוא 'הן' עם כלביא יקום, אם אדם מתאמץ לקום לפחות כמו לביא, אזי הקב"ה יעזור לו 'קארי יתנשא'.

המגיד ממעוריתש זי"ע)
לכה נא ארה לי את העם (כב, ו)
צאו וראו מה בין יהודי לגוי. יהודי השרוי בצרה, מתפלל לה' ומבקש ברכה לעצמו. לא כן בלק, בהיותו בצרה לא ביקש ברכה לעצמו, אלא קללה על אחרים. (החפץ חיים זי"ע)

חיים של תורה מעלת וחשיבות לימוד חומש ורש"י

בבל דיבור ברש"י נסתרים עניינים מופלאים

"בכל דיבור ודיבור של רש"י נסתרים בו עניינים מופלאים, כי חיבר החיבור שלו ברוח הקודש, צאו וראו ברש"י על התורה שהקורא סובר שהוא קל, ראו במזרחי ובכל מפרשי דבריו ותמצאו נפלאות".

(חפ"ה הקדוש, מסכת שבועות)

בדרך התורה

הפרשה ולקחה מאוצרם של גדולי הדורות

כשהגיעה השמועה אל הגאון הקדוש המקובל האלוכי רבי יוסף קובו זי"ע, מחכמי סלונקי, ענה ואמר: צאו ובדקו אחרי איש כיצד הוא מתנהג בעת האכילה והשתייה?

הלכו ובדקו אחרי האיש ומצאו שהאיש הוא זלזן וגרגרן השקוע עמוק בתאוות האכילה. כשחזרו וסיפרו זאת לרבי יוסף קובו, נענה ואמר: אם כן, אין צריך לבדוק ולחקור עוד, הדבר פשוט שהוא שואב את כוחותיו מצד הטומאה והסטרטא אחרא! כי הקדושה אינה שורה באדם הלהוט אחרי אכילה יתירה! ולכן אני גוזר ששום אדם לא ילך אליו.

כך היה ואנשים עזבו את אותו 'מגלה נסתרות', ולא עברו ימים רבים עד שהתגלה קלוגו של האיש ההוא.

המבייש נבייש

כי עָתָה גַם אַתְּכָה הִרְגַתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי (במדבר כב, לג) ועתה מפני שדברה והוכיחתך על כן הרגתיה שחם המקום על כבוד הבריות (רש"י)

ניגש אברך אל הסבא מסלבודקא זי"ע וסח בפניו: 'היה אירוע מטוים שגרם לי להתבייש בצורה מאוד לא נעימה בתוך בית המדרש, אני בטוח שמשמים שלחו לי מקרה זה לכפרת עוונות, אבל ילמדני נא רבינו מה הוא אותו חטא שבגללו נגרמו לי היום הבושות, כדי שאוכל לשוב בתשובה על חטא זה.'

ענה לו הסבא תיכף ומיד: הזכר נא מה שאירע לפני עשר שנים. למד כאן בישיבה בחור תלמיד חכם שהיה שקוע יומם ולילה בלימוד. פעם ארע בשבת בבוקר שהבחור הגיע לתפילת שחרית, ומרוב שהיה שקוע בלימוד התחיל להפשיל את השרוול כדי להניח תפילין... היות ולא רציתי בעצמי לגשת ולהזכיר לבחור ששבת היום, פניתי אליך, כשהיית אז עוד בחור בישיבה, ואמרתי לך שתמהר ללכת לאותו בחור ולהזכיר לו ששבת היום ואין מניחים תפילין.

אתה אכן ניגשת במהירות, אבל אמרת לו את הדברים כאשר חיוך מרוח על שפתותיך. הבחור הזה נפגע מאוד! בחיך הזה דקרת ופצעת אותו בכל רמ"ח איבריו!.

ובכן דע לך, בורא עולם שומר כל חוב בפנסק, ושום דבר אינו נמחק עם הזמן, חלפו עשר שנים מאותו מעשה והיום קיבלת את עונשך הראוי, על אותו חיוך וחלישות הדעת שגרמת לבחור!

הפניעה בלב

כי עָתָה גַם אַתְּכָה הִרְגַתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי (במדבר כב, לג) ועתה מפני שדברה והוכיחתך על כן הרגתיה שחם המקום על כבוד הבריות (רש"י)

בערוב ימיו של הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, בעל שו"ת אגרות משה, קבעו הרופאים כי הוא זקוק לעבור ניתוח להשתלת קוצב לב. טרם הניתוח התבונן רבי משה בנפשו וערך חשבון נפש לפי מדרגתו, לחפש את החטא אשר גרם לסבלו. הוא היה משוכנע כי הסבל בא עליו כעונש על כי פגע ברגשותיו של זולתו, אך לא הצליח להיזכר בשום מקרה כזה. הוא שיחזר בעיני רוחו את כל שנות חייו ולא מצא מקרה שפגע בכבודו של אדם, עד שנוכר במעשה שאירע לפני עשרות שנים בימי ילדותו, ובו הוא תלה את מקור סבלותיו.

ומעשה שהיה כך היה: כתלמיד בתלמוד תורה, ענה יחד עם חבריו תשובה לשאלתו של המלמד, ורבי משה נזכר כיצד בתוך לבו עברה תחושה קלה של התנשאות, כאשר המלמד העדיף את תשובתו על פני תשובת חברו.

'הנה! זו הסיבה שאני סובל עכשיו על הלב!' - קבע רבי משה בצדקותו. גם אם בפועל הוא לא גרם לחברו שום נזק, וחברו כלל לא ידע מה הוא מהרהר בתוך חדרי לבו, בכל זאת - חשב רבי משה בגודל מדרגותיו - לא היה נכון מצידו להרגיש התנשאות בלבו על פני חברו, ומחשבה זו יש נגיעה קלה של מתכבד בקלון חברו, ומידה כנגד מידה, לפי שהרהר כך בלבו, הוא מקבל עכשיו עונש בלבו כדי לטהר אותו מפגם זה.

רחוזה המתחזה

וַיִּקַּח אֶלְקִים אֶל פְּלָעָם (במדבר, כג ד) ויקר לשון עראי, לשון גבאי, לשון טומאה (רש"י)

לפני כשלוש מאות שנה, החלו לפוץ שמועות בעיר סלונקי שבאימפריה העות'מאנית, על איש פשוט אחד שביים מהימים התחיל לגלות עתידות ולהודיע נסתרות. הוא היה חושף לאנשים את סודותיהם הכמוסים ביותר ומודיע להם מה עומד לבוא עליהם, ואכן כל מה שאמר התברר כאמת. הדבר היה לפלא עצום בעיני גדולי רבני העיר שהלכו אליו בעצמם, והשתוממו לראות את אותו איש פשוט שהפך בבת אחת לחוזה נסתרות.

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרשת השבוע

חכמת התורה

ואני אפתח לכם פתח כפתחו של בלעם... צחקו החסידים בלבם. לאחר מכן כשהגיעו הדברים לאוזני האמרי-אמת, נענה הרבי ואמר: יש צדק בטעות זו, שהרי בלעם ראה שאין פתחי ישראל מכוונים זה כנגד זה, והרמז בו, שבני ישראל פותחים רק פתח קטן ולעומת זאת הקב"ה פותח פתח רחב הרבה יותר.

וַיֵּרָא פִּינְחָס וְנֹחַ וַיִּקַּח רֵמֶחַ בְּיָדוֹ (פ.ו.)

אמר כ"ק האדמו"ר בעל המקור-ברוך מסערט ויזניץ זי"ע: בפרשת בלק אנו קוראים בתורה את מעשה הקנאות של פנחס, ואילו את השכר לפנחס אנו קוראים רק בעוד שבוע, בשבת פרשת פנחס. רמז יש בדבר: כשרואים אדם עושה מעשה קנאות, אין למהר לתת לו שכר, אלא יש להתבונן שבוע שלם ולבדוק מה היו המניעים שלו, רק משודע לנו שהתכוון באמת לשם שמים, ניתן לשלם שכר טוב.

וַיֵּרָא בְּלָק (פ.ב.)

מסופר על רב אחד שדרש ואמר בדרך צחות שהמילה 'בלק' היא ראשי תיבות 'אהבת לרעה כמון'... נענה אחד התלמידים ואמר: הרי אין זה מסתדר, כי האות הראשונה של בלק היא ב' דגושה ולא ו', והאות האחרונה היא ק' ולא כ'... ענה לו הרב: אכן, אין זו חכמה לאהוב לרעה כשהכל מסתדר ומתאים, החוכמה היא לאהוב כל יהודי גם כשלא הכל מתאים לנו ולא הכל מסתדר בדיוק...

שָׁבוּ לְשִׁבְטֵיכֶם (כ.ב.) שאין פתיחים מכוונים זה כנגד זה (רש"י)

'מה שמעת אצל הרבי האמרי-אמת מגור?' - שאלו החסידים לעגלון בור ועם הארץ שביקר בהיכל הרבי. ענה הלה: עמדתי רחוק ושמעתי רק מילים בודדות, הרבי אמר: 'פתחו לי פתח כחורו של מחט

מנחש וקוסם

'מנחש' - הוא אדם שקובע סימנים על סמך מאורעות שאירעו, למשל אם נפלה פתו מפיו או מקל נפל מידו, הוא רואה בכך סימן שהיום הוא יינזק. ואילו 'קוסם' - הוא שם כללי לכל העוסקים בכישוף, כגון שאוחז במקל ועל פי הכישוף שהוא עושה הוא עונה תשובות על העתיד. הניחוש והקסם אסורים מן התורה, ובפרשת השבוע קוראים אנו על שבחם של ישראל שאין בהם נחש וקוסם.

עין הרע

עין-הרע הוא כוח היזק רוחני, היוצא מעיני האדם כאשר הוא מביט בהתפעלות, בקנאה וחוסר פרגון על ההצלחה המצויה אצל חברו. חכמינו ז"ל הפליגו מאד בסכנתה של עין-הרע עד שאמרו (ב"מ קז) שכמעט כל האנשים מתים בגלל עין הרע ששלטה בהם, והלכות רבות בשלחן ערוך מבוססות על הזהירות מפני עין הרע, אם הלכות בחושן-משפט של איסור הסתכלות על שדה חברו, ואם הלכות באורח-חיים של איסור לקרוא לתורה שני אחים ברצף, ועוד הלכות.

קריינא דאיגרתא להוי פרוונקא

'קריינא דאיגרתא איהו פרוונקא' - תרגום המילים: הקורא את האגרת הוא יהיה השליח לבצע את הכתוב בתוך האגרת, והכוונה בכיטוי זה, שהנותן עצה או אומר הוראה לאחרים, אומרים לו: אתה בעצמך תלך לבצע את אשר דיברת.

חלה וחבור

בספר מלכים נאמר שבשונה התשיעית להושע הנביא לקח מלך אשור בשבי את בני שומרון, והגלה את בני ישראל אל ארץ אשור, שם הושיב אותם בערים 'חלח' ו'חבור' הנמצאות בסמוך לנהר גוזן. בפרשה מוזכר שבלעם ראה זאת נבואתו על צאצאי יתרו מבני קין שייגלו יחד עם ישראל לאשור.

דרך כוכב מיעקב

עליית כוכב במסלול שלו ברקיע מכונה 'דרך כוכב', משום שעליית הכוכב דומה לחץ העולה במהירות מתוך הקשת לאחר שיורה החץ דרך ברגל על מיתר הקשת ומתח היטב את החץ. על כך נאמרה הנבואה 'דרך כוכב מיעקב' שמלכות מלך המשיח מבית יעקב יעלה כמו כוכב העולה ברקיע.

לשון של תורה בללי רש"י הק' על דקדוק הלשון

גיזרת רי"ש

וַיִּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָהּ (במדבר כג ב)

לפעמים כאשר התורה רוצה לתאר מעשה פעולה שנעשתה בעבר ('פועל-עבר'), בדרך כלל יש לנקד את האות הראשונה בניקוד 'חיריק' תחת האות הראשונה [כמו: פִּיִּשְׁלָ; קִיבִּל; וְכֹדוּ], אך שונה הדבר בגיזרת רי"ש, כלומר שאם האות השנייה, הבאה לאחר האות הראשונה, תהיה האות 'רי"ש', אזי ניתן להחליף את הניקוד חיריק של האות הראשונה בניקוד ציר"י [הנקרא בלשון רש"י: 'קמץ-קטן'] כמו המילה 'פִּרְךְ', שניתן לכתוב אותו 'פִּרְךְ', כפי שאנו רואים בפרשתנו בפסוק (במדבר כג, ב) וַיִּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָהּ.

האם מותר להשתתף במפקד אוכלוסין?

החתם סופר שאסר לספור על ידי כתיבה לא תקע מסמרות חזקות בשיטתו זאת שבתשובה, ובהיות שהרבה מהפוסקים חולקים בכלל על החתם סופר בשיטתו המיוחדת בזה, לכן במקום צורך רב יש להתיר בשופי המניין.

לסיום דבריו הוא מוסיף, שבמקרה ועברו והתפקדו באופן שהמפקד היה אסור יש ליתן כופר נפש לצדקה בצורה של נתינת מחצית מטבע היוצאת במדינה זו.

לספור רק חלק מהיהודים

בין השאר דוחה שם בעל ציץ אליעזר את הטענות שהיו שטענו שיש להישען על דעת הרא"ם (תחילת פרשת כי תשא), שאיסור המניין הוא רק כסופרים את כל כלל ישראל, וכאן כסופרים רק את תושבי הארץ ולא את היהודים שבחו"ל אין איסור בדבר. אך הוא דוחה סברא זו, כי שאר הפוסקים כתבו שאסור לספור אפילו עשרה אנשים לתפילה, כפי שכותב רש"י בספר האורה (סימן נו) ורבי יהודה אברצ'לונ'י בספר העתים (סימן קעד) שכאשר רוצים לספור אם יש עשרה אנשים למניין, יספרו אותם על ידי פסוק בן עשר מילים, הרי שנקטו שאיסור המניין הוא לאו דווקא בכל ישראל אלא גם בחלק קטן מישראל.

שגם מניין בכתב אסור מן התורה. ואילו בשו"ת שרידי אש (ח"א סימן קמ) מחלק בין מקרה בו הפוקדים עוברים מבית לבית ומבקשים מהדיירים למלאות את השאלון, שבמקרה כזה אסור המניין גם בכתב, כי המונה רואה את מספר הנמנים בעת מילוי השאלון. אבל במידה והנפקדים ממלאים טופס ושולחים את השאלון בדואר, ניתן להתיר את הדבר, כי זה נחשב למנין על ידי דבר אחר, כמו על ידי נתינת שקלים, שיותר במקום הצורך.

יצוין שדעת הרלב"ג (במדבר א ב) שאין איסור מנין ישראל כאשר המנין הוא בכתב, והוא כותב שכך ספרו הנשיאים את ישראל במדבר על ידי שכתבו את שמותיהם וספרו את השמות הכתובים.

"קונטרס מפקד תושבים"

הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל, חיבר קונטרס נרחב, בן שמונה פרקים, ושמו 'קונטרס מפקד תושבים' (נדפס בספרו שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סימן ג) בו הכניס עצמו לעובי הקורה של שאלה חמורה זו, כשהוא מלבן את כל הסברות והצדדים.

בקונטרס זה הוא מברר שמפקד האוכלוסין כרוך באיסור של מניין ישראל, ובדוחק יש לסמוך ולומר שגם

הכנה למלחמה, ובכל זאת מנה את ישראל רק על ידי חרסים או טלאים, ולא ספר אותם ממש.

סופרים גם את הנשים

מרב בעל 'שבט הלוי' הגר"ש וואזנר זצ"ל בספרו שבט הלוי (ט, לה) נשאל שאלה זו מטעם הגאון הגדול רבי יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א. והוא מעלה סברא נפלאה להתיר בשם של 'גדולי הדור שלפנינו', כי האיסור למנות את ישראל הוא רק כסופרים את היהודים בלבד, אבל במפקד האוכלוסין לא סופרים רק יהודים לעצמם, אלא סופרים את מספר הכללי של התושבים במדינה, וכלול במניין גם גוים, ערבים ורוסים וכיוצא"ב, ואין זה בכלל אסור למנות את ישראל.

זאת ועוד, הוא מוסיף שם, שגם אם אחר כך הרשויות עורכים מיון של הנתונים וסופרים את היהודים לעצמם, עדיין יש להתיר, כי רבים מאלו שרשומים כיהודים, לדאבוננו אין הם יהודים.

שאלון בדואר

במסגרת הדיון בשאלה זו, הועלתה סברא שמא איסור המניין הוא רק כפה, אבל אם סופרים על ידי מילוי שאלון בכתב אולי אין בכך איסור. אולם השבט הלוי שם מביא בשם הכתב סופר (יו"ד, קו) שמביא בשם אביו בעל החתם סופר

בפרשת השבוע נאמר (במדבר כד, ב) וַיִּשָּׂא בָלֵעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל, ומפרש רש"י 'ביקש להכניס בהם עין רעה!'.
אחת ההלכות המפורסמות המבוססות על הוזהירות מפני עין הרע, הוא האיסור מדאורייתא למנות את ישראל, וכפי שכותב רש"י (שמות ל יא) שסיבת האיסור היא לפי 'שהמנין שולט בו עין הרע, והדבר בא עליהם'.

מותר להשתתף?

אחת לתקופה נערך מטעם הרשויות בארץ ישראל 'מפקד אוכלוסין', כאשר כל תושב צריך למלא שאלון ולענות על שאלות שונות של מספר תושבי הבית והרגלי החיים וכדו'. ממצאי המפקד נחוצים לצורכי היערכות הממשל לתחומי הכלכלה, הרפואה, הביטחון ועוד. מטעם חוקי הרשויות ההשתתפות במפקד היא חובה ואינה רשות.

גדולי פוסקי דורנו נדרשו בכובד ראש אל השאלה האם מותר להשתתף פעולה ולקחת חלק במפקד זה, או שמא איסור יש בדבר. למרות שיש צורך מסיים, ואולי צורך נחוץ בעריכת המפקד, הרי איסור המניין עומד בעינו אף במקום הצורך, כפי שאנו מוצאים בשאל המלך שלמרות שערך את מפקד העם לצורך

רוצים להעמיק ולהרחיב אודות פולמוס זה? יש לכם הערות והוספות? שלחו לנו gts025002018@gmail.com הפנינים המובחרים מתפרסמים בגיליון במדור 'מכתבי תורה' אחת לחודש

יודעים את התורה

מבדק ובחינה עצמית בפר' השבוע עם פירוש רש"י

א. היכן התגורר בלעם?

א. בעיר פתור שבארץ ארם | ב. בהרי קדם. | ג. שתי התשובות נכונות.

ב. מי היה קוסם יותר גדול, בלק או בלעם?

א. בלעם | ב. בלק | ג. שניהם שקולים ושווים.

ג. האם בלעם היה מהול?

א. נימול בן י"ג שנה. | ב. היה ערל. | ג. נולד מהול

ד. מה הפירוש 'קח את ראשי העם והוקע אותם'?

א. תוקיע ותתלה את ראשי העם ומנהיגיו. | ב. קח את ראשי העם שידונו את החוטאים ויוקיעו אותם. | ג. תחתוך את ראשי החוטאים.

התשובות מופיעות בפינת עמוד זה

מנציחים את זכרו של רבן של ישראל

לקראת יומא דהילולא דרש"י הק' אנו מוציאים לאור גיליון מורחב ומיוחד עם תוכן מרתק וייחודי

הנצחות ותרומות לטובת נשמת רבינו רש"י הק' ניתן לפנות באמצעות קו 'קול התורה' 02-500-20-18 (מענה אנושי או השארת הודעה)

במידות 'נדרים' או באמצעות דוא"ר gts025002018@gmail.com

תורה והלכה

נשאים הלכתיים
מתוך הפרשה

האם מותר להתחיל תפילת שמונה-עשרה ברנע האחרון?

זמן התפילה, או שמא יש להתפלל את כל התפילה בתוך זמנה, ואסור להתחיל ברגע האחרון.

דעת המשנה ברורה

המשנה ברורה בכמה וכמה מקומות (ס' פט, סק"ה; ס' נח, סק"ה; ק"י, סק"א; רלג, סק"ו וסק"ז) כותב בצורה החלטית שחובה לסיים את כל תפילת שמונה עשרה בתוך זמן התפילה, וכן את חזרת הש"ץ יש לסיים בטרם סיום זמן התפילה.

ראיה הלכתית מבלעם!

אולם הערוך השלחן (ס' ק, ה) וכן בשו"ת ארץ צבי (א, קא) בשם הרה"ק מפרשיסחא זי"ע, ועוד אחרונים, חולקים וכתבים שמותר להתחיל שמונה עשרה בעוד לא עבר זמן תפילה, אף שחלק מהתפילה נמשך מעבר לזמן התפילה, כפי שאנו רואים כאן בדברי התוספות לגבי קללת בלעם, שאם הוא היה מתחיל לקלל ברגע של כעס, היה יכול להמשיך לקלל גם לאחר הזמן, ומרובה מידה טובה שאם מתחילים להתפלל בתוך הזמן, יוצאים ידי חובה גם אם חלק מהתפילה נמשכת לאחר הזמן.

על הפסוק בפרשת השבוע (במדבר כד, טז) נָאם שִׁמְעַ אֲמַרְי אֶל יְדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן, כותב רש"י: "וידוע דעת עליין - לכונן השעה שכוּעס בה". הגמרא במסכת ברכות (ז, א) אומרת שאותה 'שעה שכוּעס בה' אינה יותר מרגע אחד!

קללה ברנע

בעלי התוספות שם תמהים ושאלים: מה היה בלעם יכול להספיק לקלל ברגע אחד? והם מתרצים שני תירוצים: א. בלעם היה יכול לומר מילה אחת: 'בָלֵעָם!'. ב. די בכך שבלעם יתחיל את הקללה באותו רגע, וזה היה מועיל גם לכל מה שהיה אומר בהמשך לאחר חלוף הרגע.

תפילה ברנע האחרון

דברי התוספות הללו שימשו בסיס לפסק הלכה מחודש שכתבו הפוסקים שנדרשו לשאלה: יהודי שהתאחר עד לדקה האחרונה או הרגעים האחרונים לפני סוף זמן תפילה (או לפני השקיעה, או לפני חצות), האם מותר לו להתחיל כעת את תפילת שמונה-עשרה, כשהוא יודע שחלק מהתפילה הוא כבר יאמר לאחר שיעבור

